

A kemence tűzterének itt a DK-i végén szintén nyílás található, de ez le volt zárva, a tűztér pedig belülről tapasztva. A magas szájnnyílásba három nagyméretű követ helyeztek. Ez összefüggésben lehet a téglapadlós előtérrel: a legyező formájú tér talán a kemence működtetéséhez használt fűjtató helye lehetett, a szájnnyílásba pedig a fűjtató csövet helyezték, melyet később befalaztak és belülről betapasztottak. A kemencét másik oldaláról, ÉNy-i szája felől fűtötték. A kemence munkablakjai kétoldalt (DNy és ÉK) lehettek.

A helyiségben kevés jelentős üveglelet került elő, többnyire a műhely hulladékanyaga: ablakszemek, palackok, egyéb üvegedények darabjai. A fémtárgyak változatosabbak: találunk közöttük üvegfúvócső darabját, csipeszt, ollót, késeket stb. Számos olvasztótégely-töredéket találtunk, nagy része a kemence tűzterében és omladékrétegében volt, ezeken kívül-belül vastag üvegrákokódás látható. Az üvegekészítés során keletkező mellékterméket – olvadékot, samottot, salakot, kvarckristályt, patakkavicsot – tártunk fel hatalmas mennyiségben.

Kerámia- és csontleletek kisebb számban kerültek elő, érem nincs. A kerámia nagyrészt 15. századi.

A feltárás során a 3. sz. helyiséget is kibontottuk, amely teljes egészében padlótéglával burkolt, É-i, ÉK-i része leletmentes volt.

Az épület É-i és K-i homlokzati fala előtt is nyitottunk szondákat, illetve szelvényeket. Az épülettől főként K-re megtaláltuk a külső apróköves járósínt, ami valamivel alacsonyabban húzódott, mint a belső padlószint. Az épülettől É-ra a kemencék kidobott maradványát figyelhettük meg.

A 4. sz. helyiségben a műhely szerkezetének megfelelően egy olyan üvegolvasztó kemencét tártunk fel, amelyhez hasonló az 1. sz. helyiségben áll. A most feltárt azonban sokkal jobb állapotban van, sőt az épületben álló négy kemence közül a legjobb állapotban fennmaradt. Az épület négy helyisége két-két műhelyt foglal magába, az épület szimmetrikus elrendezésű. Mind-egyik helyiségben egy-egy üveghuta áll: az elsőben és a negyedikben egy kerek kemence (olvasztó- és üvegekészítő-kemenceként azonosítottuk), a másodikban és a harmadikban pedig egy négyzetes kemence (készítő- és hűtőkemence). A harmadik helyiség funkciója a 2-nak felel meg négyzetes kemencével, a 4. helyiség pedig az elsőnek az ovális olvasztókemencével.

A negyedik helyiség feltárásával az épület szinte teljesen feltártnak tekinthető.

SZŐKE MÁTYÁS – MÉSZÁROS ORSOLYA

431. Vonyarcvashegy, Taverna

(Zala megye) LT, Ró

2005. május 10–31. között végeztünk próbafeltárást a 71. sz. út É-i oldalán, Vonyarcvashegy Ny-i szélén, a Helikon és a Radnóti utca mentén elhelyezkedő négy telek területén, lakópark építését megelőzően.

A 2178/7 hrsz. telek ÉNy-i felében egymás közelében öt objektum is előkerült (egy-egy cölöplyuk és olvasztókemence, három hulladékgyűjtő), melyek kerámia- és fémanyaga késő kelta-kora római kori, bennszülött jellegű anyag. Ezen a telken a szélső, és a telek középső részébe húzott árunkban is találtunk gödröket, kettő viszonylag nagyobb kiterjedésű. A felszíni kemence szinte teljesen ép, az előkerült leletanyagban kuriózum, egy rovátkolt bronzsúly is akad.

STRAUB PÉTER

432. Zalaegerszeg, Ságodalja

(Zala megye) R

2005. november 2–7. között megelőző régészeti feltárást végeztünk a már működő termálfürdő bővítéséhez kapcsolódóan. Ez évben az építkezés 1. munkafázisa területén kutattunk.

A területen 1989-ben Horváth László András és H. Simon Katalin végzett terepbejárást, és lokalizált régészeti lelőhelyet; újkőkori, rézkori, és középkori leleteket találtak.

Az ásatás során 1580 m²-en 11 objektumot tártunk fel, melyek elszórtan helyezkedtek el. A leletek nagy része a középső rézkori Furhenstich-kultúra vagy Protoboleráz-kultúra korszakából származik. Kiemelkedő a 10. sz. objektumból előkerült állat alakú idol töredéke.

EKE ISTVÁN

433. Zalalövő, magyar-szlovén vasút nyomvonala

(Zala megye) Ró

2005. június 27. és október 14. között a 7+00 és a 9+60 vasúti szelvények között megelőző régészeti ásatást folytattunk. Az adott 260 m hosszú szakaszon 5–20 m szélességben kutathattuk a római kori város objektumait. Az itt talált jelenségek Ny felől az Y/1, K felől az Y/4, DK felől az Y/3 és É felől egy rövidebb szakaszon az F munkahely objektumaihoz csatlakoztak. A nyomvonal K–Ny irányban vágja át a várost, helyenként nagyon közel a Zala folyóhoz. Metszi a Borostyánkő utat is, az átkelőpont közvetlen közelében.

Az út, amely ÉK–DNy irányban halad keresztül a városon, egy részben terep-adta, részben mesterségesen kialakított bordán fut, és a jelenlegi vízparthoz közeledve sem sokat veszít szintjéből; 100–150 cm magasan kiemelkedik a tőle K-re és Ny-ra eső területekből, ezért valószínűnek tartjuk, hogy híddal ívelte át a Zalát. A hídfő közvetlen közelében minden fontos korszak épületei megtalálhatók.

A Kr. u. 1. sz. második felére keltezhető táborperiódus boronaobjektumai az Y/1 munkahely barakképületeinek folytatásai. Fölöttük a katonai periódus gerenda- és cölöpnymainál kisebb méretű boronaházak nyomai észlelhetők, melyeknek irányítása is eltér néhány fokkal az alatta lévő falakétól. Ezek fölött a városperiódus kőépületei következnek. Egy homokkőből épült ház É-i

szélét, ill. ÉNy-i sarkát tárhattuk fel. Frontja feltehetően a folyó felé nézett. Alapozása sóderes, felmenő falai a lábukat fölött esetleg vályogból épülhettek. Közvetlenül a főúttól Ny-ra tornácosszerű terrazzopadlós épület három faoszlopának nyomait találtuk. A legterjedelmesebb kőépület egy 4. századi, gyeptörményből készült ház, amelynek az irányítása alapvetően a 2. századi kőépületével egyező. Ennek azonban déli szélét és DK-i sarkát ismerjük. Nagyobbik része a sínek alatt van. Alapozása is kőből épült. K-Ny irányban 30 m-es szakaszon ismerjük. Feltártuk még részlegesen két É-D irányú osztófalát, és K-i falából is mintegy 6 m-t.

Az eddig ismert objektumok az úttól Ny-ra esnek. Az út maga bazaltburkolatú volt. Nagy bazaltlapjait élükkel a földbe mélyített szegélykövek tartották a bogárhátú, kavicsos alapozású útfelületen. A szegélykövek lehetővé tették a pontos mérést: ezen a szakaszon 6 m széles a Borostyánkő út. Mindkét oldalát árok kísérte. A Ny-i árokban egy kőből épített csatorna kiszáradásának nyomait találtuk.

Az úttól K-re is vannak kőépületek. Egy háznak csak a sarka esett bele a kutatható területbe, maga az épület a vasúttal párhuzamos földút alatt volt, hasonlóan egy másik objektumhoz, amelynek azonban nagyobb része volt kutatható a feltárt területen. Ez az ÉK-DNy irányú, ÉK-i végén apszissal záródó épület terrazzopadlós volt, de a feltárt részen nem volt benne padlófűtés. Ugyanakkor a környezetében több hypocaustum-téglát is találtunk. Lehetséges, hogy az út alá eső részeit fűtötték is. Ezek az épületek a 4. századi város objektumai. Alapozásukban színvonalas kőfaragványok, épületelemek voltak, amelyek nyilván a markomannok által elpusztított 2. századi kőépületek maradványai. E késői épületek alatt egy többszörösen leégett, és megújított padlójú ház nyomait észleltük. A padlóba lemélyülő gödrök egyike Árpád-kori fazekakat tartalmazott. Ez a korszak eddig viszonylag ritka volt ezen a lelőhelyen. Az apszisos épülettől K-re ÉNy-DK irányú út volt észlelhető. Ennek az utcának a szintje a folyó felé esett, ugyanis nem egy hídban, hanem a folyóparti kavicsos felületben végződött.

Az eddig leírt jelenségektől K felé már nem találtunk házakat, csak néhány épített tűzhely volt az egyre mélyebbre ereszkedő terepen. Ezekről K-re fekete agyagos iszapos rétegben már csak leleteket találunk, objektumokat nem. A humuszos iszapos rétegben eleinte egyes találtunk kerámiát és állatcsontot, mind keletebbre haladva azonban a kerámia is eltűnt, és csak állatcsontok maradtak. A főúttól mintegy 150 méternyire érte el a fekete iszappal jellemezhető római kori szint a legmélyebb pontját. Itt folyt a Zalába a római korban az a patak, amelyet a Linka-forrás táplál, és amely ma ettől mintegy 60 m-rel keletebbre van betonagyazatba foglalva. A egykori terepszint legmélyebb pontjától tovább haladva K felé lassan emelkedik a római felszín, és visszatértek a leletek is, amelyek a fekete iszapos réteget jellemezték. A legmélyebb ponttól mintegy 40 m-

re maga a réteg is megszűnt, kivilágosodott, és a stratigráfia a már az Y/3, Y/4 munkahelyekről ismert szerkezetet követte.

A terepnek a vasúti sínektől É-ra eső része (ma a Kossuth utcai házakhoz tartozó kertek déli vége) máig megőrizte az ásatások során feltárt eredeti állapotot. Itt ma is sokkal mélyebb a terepszint, mint a patak jelenlegi vonalán, melynek kialakítását – egy É-D-i irányú út menti árokba terelését – modern településrendezési érdekek indokolták. A római korban a jelenlegi patak helyén fazekasműhely volt, amelyet 2003-ban tártunk fel az Y/3-as munkahelyen, és tőle K-re még több mint 150 m hosszan sűrűn beépített részei voltak a római településnek. Ezt a településrészt, a város K-i végét tehát a római korban egy a Zalába folyó patak választotta el a városközponttól, amelynek partjain, mintegy 40-40 m széles sávban nem épültek házak, legalábbis a torkolat közvetlen közelében nem. A patakot minden valószínűség szerint ugyancsak híd ívelte át, mindkét partján találtunk ugyanis a vízfolyás irányával megegyező, tehát egymással is párhuzamos, sóderes alapozás-nyomokat a patakmeder közelében.

Az ásatás – különösen a két útárok betöltésének köszönhetően – gazdag volt leletanyagban. Az út menti kőépületek környékén különösen sok érme, az árkokban sigillata és egyéb kerámiaanyag került elő. Ezek között volt egy Pacatus műhelyéből származó tál is, az első pannoniai sigillata, amit a lelőhelyen találtunk.

Munkatársak: Harsányi Eszter és Varga Gábor.

REDŐ FERENC

434. Zalaszentmihály, Tátika vár

(Zala megye) Kk

2005-ben a műemlékvédelmi helyreállítást megelőzően végeztünk feltárást a vár területén.

A „B” helyiség belső tisztításakor megfigyeltük, hogy a K-i ablaknyílást valószínűleg a 19. században átépítették, és lépcsős lejáratot alakítottak ki.

A „B” helyiség külső falsíkjának kutatása során észleltük, hogy a keleti fal illetve az épület DK-i sarka erősen rongálódott, megcsúszott. Ezért annak javítása szükségessé vált. A 2005/II. szelvény É-i részén több nagyméretű kváderkövet és leomlott faltömböt találtunk, amelyek a kaputorony DNy-i sarkáról omolhattak le. A palotahelyiség előtti területen megtaláltuk a 15. századi járószintet.

A 2004. évben feltárt G1-G2- helyiség (konyhaépület) K-i falától 5,5 m-re, az É-i falának folytatásában egy pillér négyszögletes alapozását találtuk.

A déli fal G1-G2 helyiség mellett fekvő és a palota előtt fekvő szakaszának belső és külső falsíkját kerestük meg mintegy 22 m hosszúságban. A fal több helyen megtörik, vastagsága nem állandó.

Az általunk „H” helyiségnek elnevezett, É-i falhoz kapcsolódó épületet a Berg-féle felmérésen külső bástyaként ábrázolták. Ennek az épületnek a K-i falát, és az